

International
Press
Institute 75

Türkiye'de bilgi edinme hakkı:

Uygulama sorunları ve
çözüm önerileri

Temmuz 2025 raporu

Funded by
the European Union

Türkiye'de bilgi edinme hakkı: Uygulama sorunları ve çözüm önerileri

IPI RAPORU

Temmuz 2025

IPI Bilgi Edinme Hakkı Platformu'nu kullanarak bu rapora katkıda bulunan tüm gazeteci, sivil toplum kuruluşu temsilcisi, avukat, akademisyen ve aktivistlere çok teşekkür ederiz.

Bilgi edinme başvurusu nasıl yapılır, başvuruda nelere dikkat edilmelidir, Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu'na (BEDK) nasıl itiraz edilir, başvuru aşamaları nedir gibi soruların ayrıntılı yanıtlarına Elif İnce'nin 2020 yılında P24 için hazırladığı rehberden ulaşabilirsiniz.

İçindekiler

Giriş	3
<i>IPI Bilgi Edinme Hakkı Platformu</i> verileri	5
Bilgi edinme hakkının uygulanmasında mevcut sorunlar	7
Bilgi edinme hakkının güçlendirilmesi için çözüm önerileri	9
Sonuç	11

International
Press
Institute 75

Funded by
the European Union

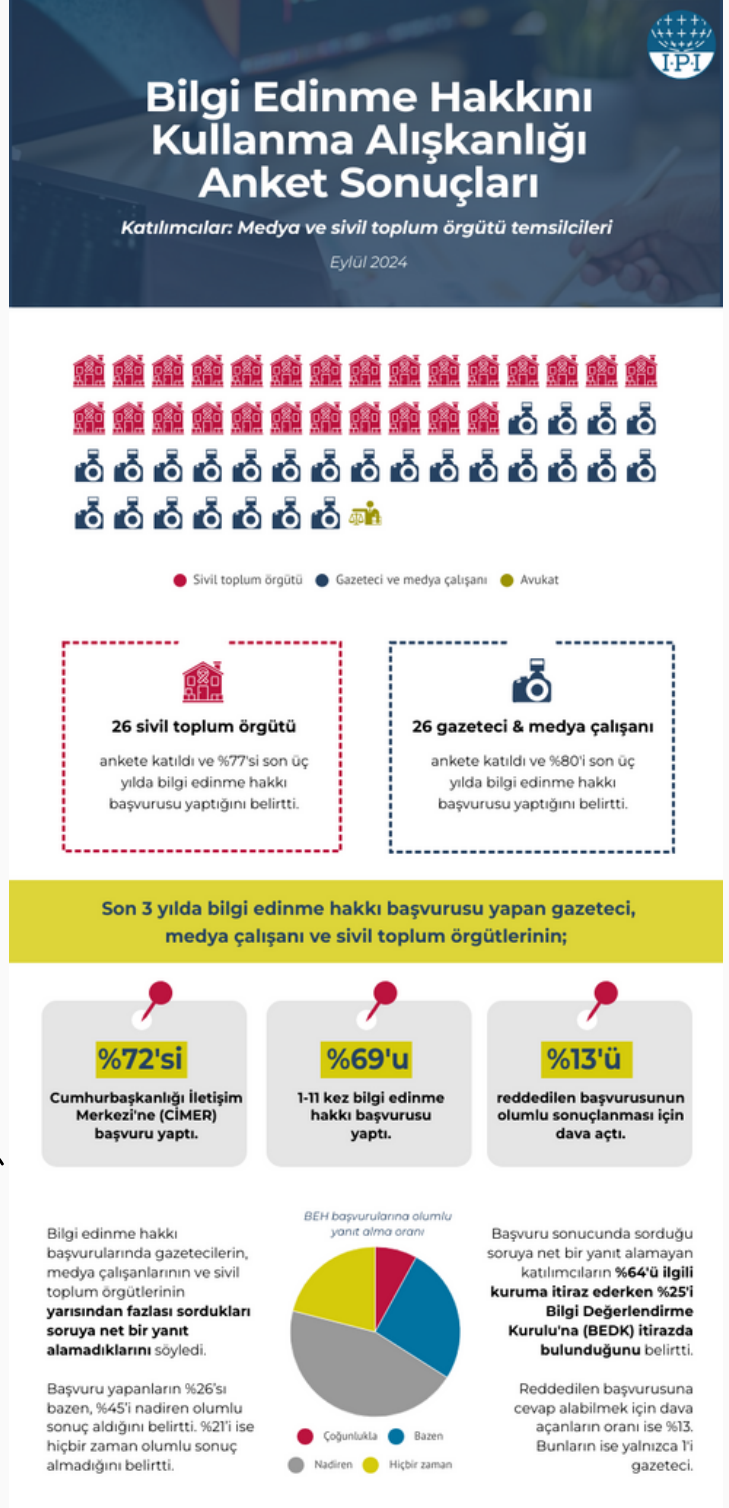
Yayımlayan: Uluslararası Basın Enstitüsü (IPI)
Spiegelgasse 2/29, 1010 Viyana, Avusturya
+ 43 1 5129011 | info@ipi.media | ipi.media

IPI'nin Türkiye'de Sivil Toplumun Bilgi Edinme Hakkına Erişim ve Veri Aktivizmi Kapasitesinin Güçlendirilmesi projesi kapsamında yayımlanan bu rapor, Avrupa Birliği tarafından desteklenmektedir.

Türkiye'de bilgi edinme hakkı Giriş

Uluslararası Basın Enstitüsü (IPI), Nisan 2024'ten bu yana yürüttüğü proje kapsamında Türkiye'deki bilgi edinme hakkının nasıl uygulandığını araştırarak kurumların şeffaflığını ve hesap verebilirliğini artırmaya yönelik çalışmalarını sürdürüyor.

IPI, ilk olarak Eylül 2024'te 50'den fazla gazeteci, sivil toplum kuruluşu (STK) ve avukatın katılımıyla yaptığı "Bilgi Edinme Hakkını Kullanma Alışkanlığı" başlıklı anketin sonuçlarını yayımlamıştı. Ardından Kasım 2024'te bilgi edinme başvurusu yapan gazeteciler ve STK'larla birebir derinlemesine görüşmeler yaparak bir rapor hazırladı.

İnfoğrafiğin tamamını
görmek için görsele
tıklayın veya QR kodu
okutun.

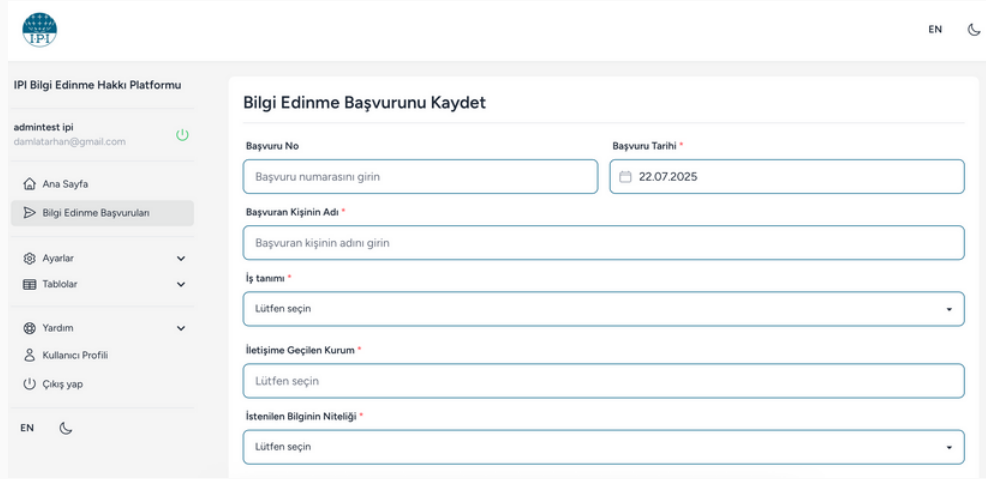

Türkiye'de bilgi edinme hakkı

Giriş

Sonrasında gazeteciler, STK'lar, avukatlar, akademisyenler ve aktivistlerin yaptığı bilgi edinme başvurularının yanıtlanma süreçlerini incelemek için IPI Bilgi Edinme Hakkı Platformu kuruldu. IPI, bu platform aracılığıyla kurumların başvurulara yanıt verme süreçlerine dair veri üreterek daha şeffaf ve hesap verebilir bir yönetim anlayışı için çalışıyor.

Bu raporda, IPI Bilgi Edinme Hakkı Platformu kullanıcılarının sisteme kaydettikleri veriler analiz edilerek oluşturulan örneklem üzerinden bilgi edinme başvurularının yanıtlanma süreçleri incelendi. Bu doğrultuda tespit edilen sorunlar ve çözüm önerileri sunuldu. Ayrıca platform kullanıcılarıyla düzenli olarak bir araya gelerek geribildirimleri alındı.

The screenshot shows the 'Bilgi Edinme Başvurunu Kaydet' (Register Information Request) form. The form includes fields for 'Başvuru No' (Request Number), 'Başvuru Tarihi' (Request Date), 'Başvuran Kişinin Adı' (Name of the Applicant), 'İş tanımı' (Job Title), 'İletişime Geçilen Kurum' (Contacted Institution), and 'İstenilen Bilginin Niteliği' (Nature of the Information Requested). A sidebar on the left contains navigation links: 'Ana Sayfa', 'Bilgi Edinme Başvuruları', 'Ayarlar', 'Tablolar', 'Yardım', 'Kullanıcı Profili', and 'Çıkış yap'. The user is logged in as 'admintest ipi' with email 'dantatarhan@gmail.com'.

Platforma
kaydolmak için
görsele tıklayın veya
QR kodu okutun.

Raporu okumak için görsele
tıklayın veya QR kodu okutun.

IPI Bilgi Edinme Hakkı Platformu Verileri

IPI Bilgi Edinme Hakkı Platformu'na, kurulduğu Ocak 2025'ten bugüne 12 gazeteci, STK, avukat, aktivist ve akademisyen tarafından toplam 100 bilgi edinme başvurusu kaydedildi. Başvurular Ocak 2021 ila Temmuz 2025 tarihlerinde yapıldı. Başvuruların yüzde 97'sini gazeteciler, yüzde 3'ünü ise STK'lar yaptı.

Yapılan başvuru sayısı

100

Yanıt bekleyen başvuru sayısı

13

Yanıt verilen başvuru sayısı

87

Ortalama cevap süresi

77 gün

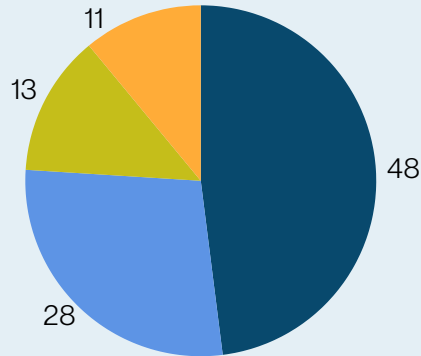
Başvuruların 48'ine olumlu yanıt verilirken 28'i reddedildi. 13'ü ise hâlâ cevap bekliyor. Yasal olarak kurumların bilgi edinme başvurularını yanıtlama süresinin 15 ila 30 günde değişmesine rağmen (başvuru başka bir kuruma iletildiğinde yasal yanıt süresi 30 güne uzar), sisteme kaydedilen başvuruların ortalama yanıt alma süresi 77 gün oldu. En uzun süre yanıt bekleyen başvuruya ise tam 493 gün sonra yanıt verildi.

CİMER'e yapılan başvurulara en çok yanıt veren kurumlar İçişleri Bakanlığı, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı ve Sağlık Bakanlığı oldu. Bilgi edinme başvurularını platforma kaydeden hiçbir STK olumlu yanıt alamadı.

Başvuruların **yüzde 75'i**
CİMER'e yapıldı.

Olumlu ya da olumsuz
en çok yanıt veren kurum
İçişleri Bakanlığı oldu.

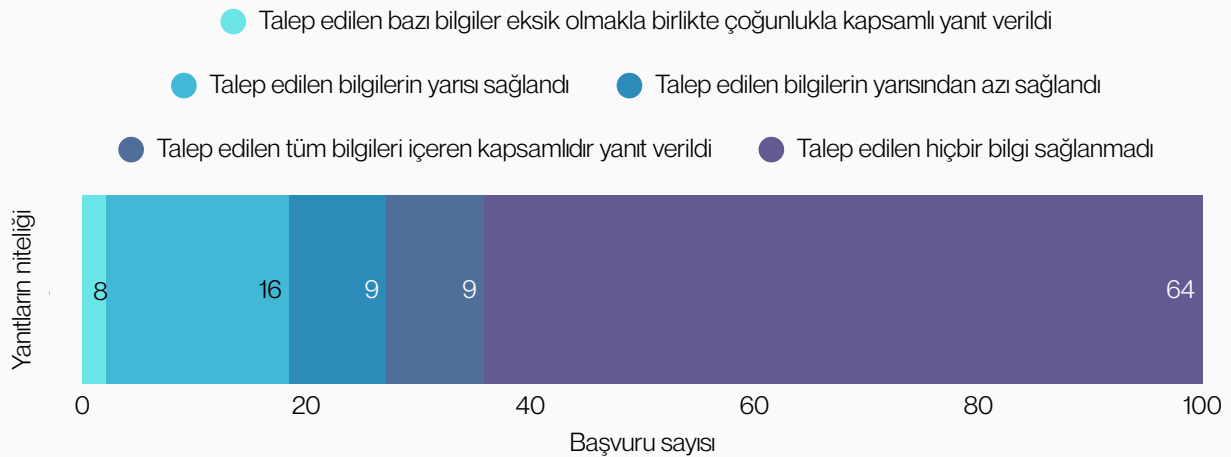
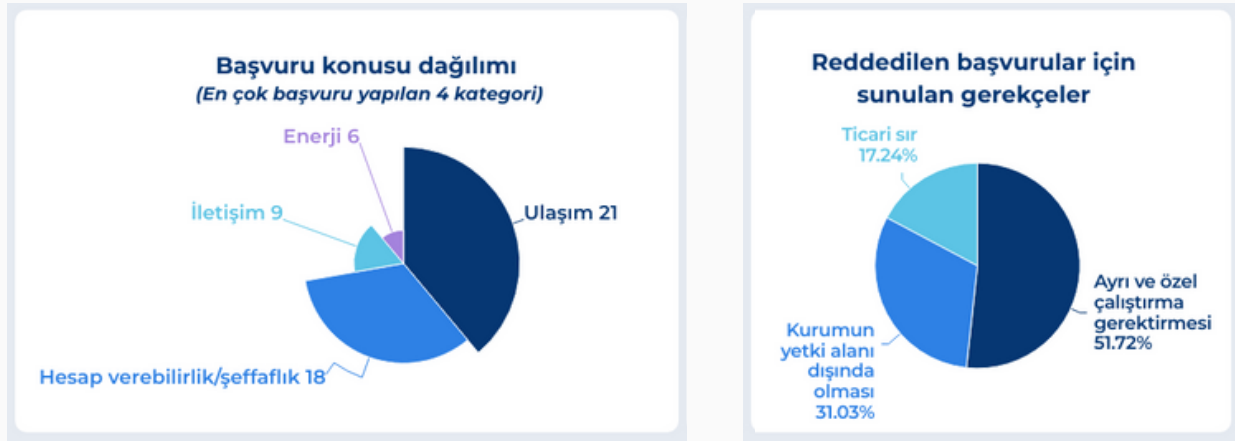
- Olumlu yanıtlanan başvurular
- Reddedilen başvurular
- Yanıt bekleyen başvurular
- Kısmen yanıtlanan başvuru sayısı

IPI Bilgi Edinme Hakkı Platformu Verileri

En çok başvuru yapılan konular ulaşım, hesap verebilirlik/şeffaflık, iletişim ve enerjiydi.

Reddedilen başvurulara en çok sunulan gerekçeler ayrı veya özel çalışma gerektirmesi, kurumun yetki alanı dışında olması ve ticari sırdı.

Yanıt verilen başvurularda kullanıcılar aldıkları yanıtın içeriğini de değerlendirdi. Verilen cevapların yüzde 67'si teknik olarak başvuruyu reddetmediği için yanıt sayılsa da sorulan soruya cevap vermedi. Yanıtların yüzde 15'i talep edilen bilgilerin yalnızca yarısını sağladı. Talep edilen tüm bilgileri içeren kapsamlı yanıtların oranı ise sadece yüzde 8 oldu.

Bilgi edinme hakkının uygulanmasında mevcut sorunlar

Platform kullanıcılarıyla yapılan görüşmelerde ortaya çıkan ortak sorunlar, bilgi edinme hakkının kullanımındaki sistematik aksaklıkları açıkça gösterdi. Kullanıcılar kendi deneyimlerini paylaşarak bu sorunları somut örneklerle destekledi.

Bilgi vermeyen yanıtlar

Öncelikle kullanıcılar ve araştırmacılar, başvurularına genellikle yanıt aldıklarını, fakat bu yanıtların sorularını cevaplamadığını belirtti. Platforma kaydedilen başvurular ve cevaplar incelendiğinde, kurumların başvuruları istatistiksel olarak reddetmemiş görünmek için, kısa ve bilgilendirici olmayan "kurumun elinde böyle bir bilgi olmadığı" gibi ifadeleri kullandığı görülüyor. Teknik olarak olumlu kabul edilen bu cevapların çoğunda istenen bilgiler aslında sağlanmadı.

Ret gerekçeleri

Kullanıcılar, kurumların açıkça ellerinde bulunduğunu bildikleri verileri paylaşmak istemedikleri için sıkça aynı gerekçeleri göstererek başvurularının reddedildiğini belirtti. Hatta bazı kullanıcılar, sadece mevcut mevzuat ve yönetmeliklere ilişkin bilgi almak istedikleri halde kurumların; "ayrı veya özel çalışma" (Madde 7), "yayımlanmış veya kamuya açıklanmış bilgi ve belgeler" (Madde 8), "kamuoyunu ilgilendirmeyen uygulamalar" (Madde 25) ve "kurum içi uygulamalar" (Madde 26) gerekçeleriyle başvurularını reddettiğini aktardı.

Bilgi edinme hakkının uygulanmasında mevcut sorunlar

Bilgi edinme başvurusu sonrası tehditler

Gazeteciler, bilgi edinme başvuruları nedeniyle tehdit edildiklerini de paylaştı. Bir gazeteci, CİMER üzerinden bir şirket hakkında kamuya açık bilgi talep ettiği için o şirketin yöneticileri tarafından tehdit edildiğini aktardı. Bu süreçte, başvuru sahibinin kişisel verileri koruma kanunu dahilindeki hakları ihlal edilerek şirketle paylaşıldığı ortaya çıktı. Benzer bir olay bir sivil toplum kuruluşunun başına da geldi. STK, bilgi edinme başvurusu sonrasında bir belediye tarafından tehdit edildiğini paylaştı. Bu vakalar, kurumların kişisel verileri işleme konusundaki şeffaflığıyla ilgili ciddi endişeler uyandırıyor.

Başvuruları cevaplayan personele yönelik eğitim

Kullanıcılar, bazı kurumlardaki bilgi edinme başvurularını yanıtlayan çalışanların donanımlı olduğunu ve kapsamlı cevaplar verdiğini belirtirken, diğer kurumlarda ise çalışanların bu konuda yeterince bilgilendirilmediğini ve bu nedenle işleyişin yavaş ve aksak ilerlediğini ifade etti.

Günde bir başvuru limiti

Bilgi edinme başvurusu yapan gazeteciler ve STK'lar, CİMER'in günde yalnızca bir başvuru kabul etmesini eleştirdi. Özellikle araştırmacılar ve düzenli rapor hazırlayan STK'lar, bu kısıtlamanın çalışmalarını yürütmek için yetersiz olduğunu vurguladı. Özellikle birden fazla başvuru yapması gereken sivil toplum kuruluşları bu durumun kendilerini posta yoluyla başvuru yapmaya zorladığını ve bunun da yıllık başvuru kapasitelerini sınırladığını paylaştı.

Bilgi Edinme Hakkının Güçlendirilmesi İçin Çözüm Önerileri

Bilgi edinme hakkının uygulanmasında tespit edilen sorunlar ışığında IPI aşağıdaki çözüm önerilerini geliştirdi. Bu öneriler, hem kurumsal düzeyde hem de yasal çerçevede yapılabilecek iyileştirmeleri kapsıyor.

Reddedilen başvurulara ilişkin gerekçelerin netleştirilmesi

Bilgi edinme başvurularının reddedilme gerekçeleri daha spesifik ve detaylı olarak açıklanmalı. Kanundaki istisna maddelerine yalnızca atıfta bulunmak yerine, bu maddelerin neden ve nasıl uygulandığı açıkça belirtilmeli. Ayrıca, ret kararlarına karşı itiraz mekanizmaları güçlendirilmeli ve bu süreçlerin şeffaflığı artırılmalı.

Kişisel verilerin korunması

Bilgi edinme başvurularında kişisel verilerin gizliliği konusunda daha sıkı önlemler alınmalı. Başvuru sahiplerinin kimlik bilgilerinin izinsiz olarak üçüncü taraflarla paylaşılmasını önleyecek protokoller geliştirilmeli. Bu konuda yasal yaptırımlar güçlendirilmeli ve ihlal durumlarında etkin soruşturma mekanizmaları devreye sokulmalı.

Yanıt kalitesinin artırılması

Kurumlar, başvurulara verdikleri yanıtların niteliğini ölçmek için periyodik değerlendirmeler yapabilir ve iyi uygulama örneklerini kurum personeliyle paylaşabilir. Yanıtların yetersiz olduğu durumlarda başvuru sahiplerine itiraz mekanizmaları konusunda detaylı bilgilendirme yapılabilir.

Bilgi Edinme Hakkının Güçlendirilmesi İçin Çözüm Önerileri

Personel eğitiminin geliştirilmesi

Bilgi edinme birimlerinde çalışan personelin eğitimi için kapsamlı ve düzenli programlar uygulanabilir. Bu eğitimler, bilgi edinme hakkının önemi, yasal çerçeve, istisnaların doğru yorumlanması ve başvuru sahipleriyle etkin iletişim konularını içerebilir. Ayrıca, farklı kurumların bilgi edinme birimlerinin birbiriyle deneyim paylaşımı yapabileceği platformlar oluşturulabilir.

Başvuru limitlerinin yeniden değerlendirilmesi

CİMER'in günlük başvuru limiti, özellikle araştırmacılar ve STK'lar gibi düzenli bilgi edinme ihtiyacı olan gruplar göz önünde bulundurularak artırılabilir. Alternatif olarak, belirli kriterlere uyan kullanıcılar için özel bir kategori oluşturularak daha yüksek başvuru limitleri tanımlanabilir.

Proaktif bilgi paylaşımının teşvik edilmesi

Kurumlar, sık sorulan bilgi edinme konularını tespit ederek bu bilgileri proaktif bir şekilde web sitelerinde yayınlatabilir. Bu yaklaşım, hem kurumların iş yükünü azaltır hem de vatandaşların bilgiye daha hızlı erişimini sağlar. Kurumlar ayrıca açık veri portalları oluşturarak veri setlerini kamuya paylaşabilir.

Yasal çerçevenin güncellenmesi

Bilgi Edinme Hakkı Kanunu ve ilgili yönetmeliklerin, günümüz ihtiyaçları ve uluslararası standartlar doğrultusunda güncellenmesi değerlendirilebilir. Özellikle istisna maddeleri gözden geçirilip daha net tanımlanabilir.

Türkiye'de bilgi edinme hakkı

Sonuç

IPI Bilgi Edinme Hakkı Platformu, Türkiye'deki bilgi edinme hakkının etkin kullanımını desteklemek ve kurumların şeffaflığını artırmak amacıyla veri toplamaya ve değerlendirmeye devam edecek. Bu uzun vadeli izleme çalışması, bilgi edinme süreçlerindeki sorunların sistematik olarak belgelenmesine ve bu sorunlara yönelik somut çözüm önerilerinin geliştirilmesine katkı sağlayacak.

Platform, bilgi edinme hakkının kullanımına ilişkin istatistikleri düzenli güncellemeye ve kullanıcılarla yapılan görüşmeler aracılığıyla niteliksel verileri zenginleştirmeye devam edecek. Bu verilerin, hem kamuoyunu bilgilendirmek hem de politika yapıları etkilemek için değerli kaynaklar olması hedefleniyor.

Bu çalışmanın başarısı, platformun aktif kullanımına dayanıyor. Bu nedenle tüm gazetecileri, sivil toplum kuruluşlarını, avukatları, aktivistleri ve akademisyenleri bilgi edinme başvurusu yapmaya ve bu başvurularını platformumuza kaydetmeye davet ediyoruz. Başvurularına yanıt alamazalar bile, bu durumun kendisi önemli bir veri oluşturmakta ve bilgi edinme hakkının kullanımındaki sistematik sorunları belgelemek açısından anlam ifade etmekte.

Platformun uzun vadeli hedefi, Türkiye'de bilgi edinme hakkının güçlendirilmesine katkıda bulunmak ve vatandaşların kamu kurumlarına ilişkin bilgilere erişimini kolaylaştırmak. Bu amaçla, elde edilen veriler doğrultusunda düzenli raporlar yayınlanıp kamuoyuyla paylaşılacak.

Bilgi edinme hakkı, demokratik bir toplumun temel taşlarından biri. Bu hakkın etkin kullanımı, hesap verebilir ve şeffaf bir yönetim anlayışının yerleşmesi için vazgeçilmez. IPI, bu önemli hakkın güçlendirilmesi için çalışmalarını kararlılıkla sürdürüyor.